

Turkish Studies

Volume 13/3, Winter 2018, p. 335-356

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13125>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Şubat 2018

✓ Accepted/Kabul: Mart 2018

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Belkıs ULUSOY NALCIOĞLU –
Prof. Dr. Güven BÜYÜKBAYKAL – Doç. Dr. Ayşe Ceyda ILGAZ
BÜYÜKBAYKAL - Yrd. Doç. Dr. Ali KORKMAZ

This article was checked by iThenticate.

RUSYA'DA BOLŞEVİK YÖNETİMİNE KARŞI KÖYLÜ İSYANLARI VE BİLDİRİŞ GAZETESİ (1930-1931)

Mustafa İNCE*

ÖZET

İkinci Rus devriminden sonra yönetime gelen Bolşevikler, Rusya topraklarında yaşayan Rus dışı halklara önemli vaatlerde bulunmuşlardı. Bu vaatlerden birisi de komünizm felsefesiyle birlikte toplumsal refahtı. Ancak Bolşevikler ve onların yönetim anlayışı, vadettiği refahı sağlayamamış, aksine halka zulüm ve baskı getirmişti. Komünizm felsefesini hayata geçirmede oldukça zorlanan Rus yönetimi, hazırladığı 5 ve 10 yıllık planı da tam olarak uygulayamamıştı. Bu yüzden özellikle Rus dışı halklar uzun süre baskıya maruz kaldılar. Başta köylüler olmak üzere Rusya topraklarında yaşayan halklar canlarını, mallarını, namuslarını korumak için Rus yönetiminin yaptırımlarına karşı direniş göstermeye başladılar. Bir süre sonra köylü isyanına dönüşen bu direniş, Bolşeviklerin öngöremediği boyutlara ulaştı. Özellikle köylüleri karın tokluğuna çalışan birer memura dönüştüren komünizm, köylü halk için kabul edilemez bir anlayıştı. Bu yüzden köylüler kendi topraklarında kendileri tarafından elde edilen malları ve geliri Bolşevik yönetime teslim etmek istemediler. Bunun üzerine şiddet ve baskıya başvuran Sovyet yönetimi direnişle karşılaşmaya başladı. Bir süre sonra köylü isyanına dönüşen bu harekete Rusların karşılığı çok acımasız oldu. Köylülere ve direniş gösteren herkese silah doğrultan Rus yönetimi bu uğurda binlerce insanı tutuklamış, sürgüne göndermiş ve öldürmüştür.

Bolşeviklerin yönetim felsefesinin çarpıklığını, başarısızlığını ve Rusların, Rus dışı halklara uyguladıkları baskıyı ve zulmü dünya kamuoyuna duyurmak amacıyla, Azerbaycan muhaceretinin bir yayını olan Bildiriş gazetesi de köylü isyanlarını sayfalarına taşımıştır. Çalışmada, Şubat ve Ekim devrimlerine kısaca değinilmiş, Bildiriş gazetesinin tüm sayıları elde edilerek, gazetede yer alan komünizm felsefesinin uygulanmasına ve köylü isyanlarına yönelik haberler incelenerek, içerik ve söylem analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler; Köylü İsyanları, Bildiriş, Bolşevik Yönetimi

* Yrd. Doç. Dr. Karabük Üniversitesi, Safranbolu MYO., Görsel İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü. E-mail: mince7@hotmail.com

PEASANT REBELLIONS AGAINST BOLSHEVIK REGIME IN RUSSIA AND BILDIRİŞ NEWSPAPER (1930-1931)

ABSTRACT

The Bolsheviks, who came into power after the second Russian revolution, made important promises to non-Russian peoples living on Russian soil. One of these promises was social prosperity along with communism philosophy. However, the Bolsheviks and their understanding of regime did not provide the welfare promised, but instead brought persecution and oppression to the public. The Russian administration, which had difficulties putting communist philosophy into practice, also has not been able to fully implement its 5 and 10 year plan. For this reason, people were exposed to oppression for a long time, especially the non-Russian ones. The people living in Russian soil, especially the peasants began resisting to the sanctions of the Russian regime in order to protect their lives, property and their honour. After a while, this resistance, which turned into a peasant rebellion, reached to a point beyond Bolsheviks anticipation. Communism, which in particular transformed the peasants into civil servants that worked only to not starve, was an unacceptable conception for the peasant people. That is why the villagers did not want to hand over the goods and land acquired by them in their own lands to the Bolshevik regime. As a result of this, the Soviet regime resorted to violence and oppression and then they began to face resistance. Russians' response to this movement, which later turned into a peasant rebellion, was very cruel. Russian regime, who pointed a gun to peasants and anyone resisting, arrested, exiled and killed thousands of people.

A publishing of Azerbaijani immigration, Bildiriş Newspaper gave coverage to the peasant rebellions too, in an attempt to proclaim the Bolshevik regime philosophy's irregularity and failure, and Russian's oppression and persecution to non-Russian people. In the study, the revolutions of February and October are briefly mentioned. Acquiring all issues of Bildiriş Newspaper, the content and discourse are analyzed, reviewing the news about implementing the communism philosophy and peasant rebellions.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Even though the Soviet government under the leadership of the Bolsheviks stated before coming to power that cultures, beliefs and life styles of everyone living in Russian soil, especially the non-Russian's will be respected, shortly after coming to power, they showed an opposite attitude. Just after coming into power, Russian regime started to put communism into practice, which is a philosophy of management widely not accepted throughout the world. Under the circumstances, people with the desire to live comfortably in the territory of Russia, and even the desire to become a separate state were frustrated.

Communism, which in particular transformed the peasants into civil servants that worked only to not starve, was an unacceptable conception for the peasant people. That is why the villagers did not want to hand over the goods and land acquired by them in their own lands to the Bolshevik regime. As a result of this, the Soviet regime resorted to violence and oppression and then they began to face resistance. Russians' response to this movement, which later turned into a peasant rebellion, was very cruel. Russian regime, who pointed a gun to peasants and anyone resisting, arrested, exiled and killed thousands of people.

Bildiriş Newspaper, aiming to raise awareness on world public opinion, gave coverage to events sparked in Russian soil, such as peasants trying to resist against Bolsheviks at the cost of their goods, honor and even their lives.

Bildiriş tried to ensure that the voices of the villagers are heard from all over Russia and from other countries, by publishing news in almost all their issues about the peasant revolts trying to resist the imposition of the philosophy of communism.

Peasant Rebellions in Russia

The chronic land problem that has been going on for hundreds of years on the Russian soil was not solved and the Russian peasants were fed up with empty promises. On one side workers were confiscating the factories, while on the other side the peasants were uprising. Anarchic movements began to spread in Russian villages, and in the end of March, 34 provincial regions were in turmoil. In April this figure was 174, 236 in May and reached 280 in June. There were rebellion news coming from the villages frequently. 43 peasant uprisings alone broke out in just July. The villagers were burning the houses of the landlords, seizing their property, and sometimes even committing murders. (Sadıkov, 2010: 103). It was a beginning. Officials were reporting that the villagers had confiscated 930 properties in the meantime (Baykara, 1975: 229). These anarchic events left the peasants in an even worse situation. Because the soil couldn't be sown, leaving it empty. Thus, hunger and misery levels were increasing. Russia consisted of 624 administrative districts, and in 428 of these regions, pillages began. (Baykara, 1975: 233). On the other hand, the non-Russian people in Russia, whose numbers reached 90 million, were also expecting a solution to be found to their problems.

Under the leadership of Lenin, the Bolsheviks, having seized the power, decided on peace at the meeting they had made and decided that the land would be taken from the owners without compensation and given to the villagers. However, neither the Russian peasants would regain their soil, nor the Russia would ever have peace.

Peasant Rebellion's Coverage in Bildiriş

The peasants, especially those whose lands were taken from their hands and forced to work as "land workers (civil servants)", didn't had much hope left for a solution. The villagers were filled with heavy burdens within the new programs (financial and economic), and new sanctions were put into effect. In the meantime, almost everything with a material value in the hands of the villagers were gathered under the name "gift to Lenin". The victims, many of whom were formed by non-Russian people, had to make their voices heard. Although some Soviet newspapers had

put this on their pages, it was not possible for them to write anything against Russia. *Bildiriş*, moving the situation of the villagers into its front pages, tried to announce the situation to the internal and external public opinion.

Conclusion and Analysis

Worker and peasant issues always lie at the centre of the problems that had to be solved in almost every period of Russian history. In the Russian geography, which has wide lands and different peoples, the issue of the peasantry in particular has not been resolved in a radical way. The reason of lacking solution sometimes depends on different factors but mostly it's because of the regime. Including the revolutions, the ruling regimes have not had a lasting solution to the peasant and land affairs. This issue, which gradually turned into a bleeding wound, has also been felt in other areas of the country. Lack of solution has pushed the villagers to resistance and this situation has turned into a rebellion. But the rebellion needed to find support and allies, and at the same time to put pressure on the regime. The most crucial proportion of this was the press (newspapers). The newspapers published in Russia could not contain news and comment against the administration. However, the publication of migration, *Bildiriş*, with the advantages of being published in Turkey, could publish the peasant rebellions. The newspaper, which was distributed in various ways, strived to create public opinion in Russia and outside Russia.

Bildiriş, informed the public opinion by bringing news / articles about political, economic and financial sanctions Bolshevik's applied to people living in Russian soil. It tried to publicize the voices of the communities that have suffered from injustice, especially by dealing with the peasant and workers' affairs. *Bildiriş* newspaper generally reported news from Azerbaijan, Soviet Russia, Crimea, North Caucasus, Idil-Ural region, Bashkortostan, Kazakh-Kyrgyz region, Turkestan, Ukraine while using newspapers and magazines published in the Soviet Union and abroad as source. In *Bildiriş*, the news put together with the help of journalists coming from the Soviet Union, Turkestan, Kazakh-Kyrgyz, etc. were included too.

Bildiriş informed and warned the public against the oppressions that the Soviet regime tried to implement after the Bolshevik occupation to non-Russian people especially in Azerbaijan (to kill the national conscience). Again, through news and articles, the same principle has been applied to other Turkish people living in the Russian soil as well as all the other non-Russian people. At the same time, thanks to this publication policy, *Bildiriş* kept the Azerbaijani national struggle alive and on the top, and publicized the repressive stance of the Bolsheviks to the world public opinion.

The articles and news in *Bildiriş* have been closely followed by the world public opinion. The Russian regime frequently expressed its concern and discomfort about these reports. The Russians have been closely following this migration press in order to destroy its resources and to block the flow of information and information provided to the world public opinion. Russia has put pressure on the countries concerned to expel these people. And they were partially successful on that.

Bildiriş gave coverage to the oppressive attitude of the Russian government under the leadership of the Communist Party, especially against the non-Russian peoples living on their territory. Thus, *Bildiriş* aimed to bring unity and solidarity among these people, and to convey to the world public opinion that the corruption on applying the philosophy of communism that promises peace and prosperity to the people.

During its period of publication, *Bildiriş* included dozens of news and articles related to the subject. Most of this news and articles are based on journals and newspapers published in Russia, Europe and elsewhere in the world. In other words, the majority of these news in *Bildiriş* are announced through other publications. Thus, the states of the world, day by day, witnessed the failures of the Bolshevik’s putting the communism into practice. Some states have seen this philosophy as a dangerous one and approached with caution, seeing that communism has brought poverty, misery, hunger, pain, and persecution instead of providing equality, peace and prosperity for people. In fact, some countries, especially the United States, have even taken measures to prevent the danger of communism from spreading to their own countries.

Keywords; Peasant Rebellions, Bildiriş, Bolshevik Regime

Giriş

Bolşeviklerin idaresindeki Sovyet hükümeti, yönetime gelmeden önce, Rusya topraklarında yaşayan özellikle Rus dışı halkların kültürlerine, inançlarına, yaşam şekillerine saygı duyulacağını belirtmesine rağmen, yönetime geldikten kısa süre sonra bu söylemlerinin aksine bir tutum sergilemişti. Rus yönetimi iktidara geldikten hemen sonra dünya genelinde pek kabul görmeyen bir yönetim felsefesi olan komünizmi hayata geçirmeye başlamıştı. Bu durum karşısında, Rusya topraklarında rahat yaşam sürmeyi umut eden ve hatta müstakil birer devlet olma arzusu güden halklar hüsrana uğradı.

Özellikle köylüleri karın tokluğuna çalışan birer memura dönüştüren komünizm, köylü halk için kabul edilemez bir anlayıştı. Bu yüzden köylüler kendi topraklarında kendileri tarafından elde edilen malları ve geliri Bolşevik yönetimine teslim etmek istemediler. Bunun üzerine şiddet ve baskıya başvuran Sovyet yönetimi direnişle karşılaşmaya başladı. Bir süre sonra köylü isyanına dönüşen bu harekete Rusların karşılığı çok acımasız oldu. Köylülere ve direniş gösteren herkese silah doğrultan Rus yönetimi bu uğurda binlerce insanı tutuklamış, sürgüne göndermiş ve öldürmüştür.

Malları, namusları, hatta canları pahasına Bolşeviklerle mücadele etmeye çalışan köylülerin bu direnişinin dünya kamuoyunda ses getirmesi, baskı ve zulmün sona erdirilmesi için Bildiriş gazetesi, Rusya topraklarında cereyan eden bu ve benzeri olayları sayfalarına taşıyarak dünyaya duyurmayı amaçlamıştır. Bildiriş, komünizm felsefesinin dayatmalarına karşı koymaya çalışan köylü isyanlarını hemen hemen her sayısında haberleştirerek, köylülerin seslerinin Rusya’nın her yerinden ve diğer ülkelerden duyulmasını sağlamaya çalışmıştır.

Şubat ve Ekim Devrimleri

Rusya’da ortaya çıkan devrimlerin tarihi 1825 yılına kadar dayanır. Dönemin idare şekli olan Mutlak monarşide Ohranka adlı polis teşkilatı Rusya İmparatorluğu’nu kontrol altında tutuyordu. Rusya’da köylüler, 1865’lere kadar tamamen toprağa bağlı köle olmuştur. 1865’te Çar 2. Aleksandr ilk kez köylüye bazı özgürlük kapıları açmış, fakat ardından baskıları çok daha fazla yoğunlaştırmıştır (Mehmetoğlu, 2008: 974). Buna benzer birçok reform yapılmasına karşın, reform taraftarları memnun edilememiş, hoşnutsuzluk devam etmiş ve giderek artmıştır. Olaylar neticesinde

1 Mart 1881'de Çar II. Aleksander uğradığı bir suikast sonucu yaşamını yitirmiş, yerine geçen III. Aleksander, Ohranka vasıtası ile olaylara karşı çok sert tedbirler almıştır. III. Aleksander'in tahtta kaldığı on yıldan sonra yerine Rusya İmparatorluğu'nun son çarı olan II. Nikola 1 Kasım 1894'de tahta geçmiştir. Bu dönemde işçi meselelerine eğilen "Sosyal Demokratlar" ile özellikle köylü kesimin sorunlarıyla ilgilenen "Sosyal Revolüsyoner" partileri Ohranka'nın bütün engellemelerine rağmen kurulur (Devlet, 1999: 83).

Sosyalist düşünceye sahip çok az Rus işçi olmasına karşın, üniversite öğrencileri ve aydınlar arasında sosyalizm fikrini benimseyen ve çarlık rejimine karşı mücadele etmeyi mukaddes bir görev olarak kabul edenler vardı. Plehanov tarafından 1883'te kurulan ve pek fazla üyesi bulunmayan Sosyal Demokrat partisine, sonradan ihtilalin en önemli ismi konumunda bulunan Vladimir İlyiç Ulyanov (Lenin)'un katılması ihtilal hareketini bambaşka bir boyuta taşıdı. Lenin henüz 17 yaşındayken, ağabeyinin ihtilalcilere katıldığı için idam edilmesi Lenin'i derinden etkilemiş ve ihtilal hareketine katılmasını sağlamıştı. Lenin, Marks ve Hegel'in bütün eserlerini okumuştur. 1896 yılında tutuklanan ve Sibirya'ya sürgüne gönderilen Lenin, sürgün hayatı bitince Avrupa'ya gitti ve Sosyal Demokrat Partisinin yayın organı olan *İskra* gazetesini çıkardı. Bu gazete gizlice Rusya'nın çeşitli yerlerine dağıtılıyordu (Devlet, 1999: 84). Lenin kısa sürede kendini kabul ettirmiş ve çok sayıda taraftar toplamıştı.

Büksel'de 1903'te toplanan sosyal demokratların kurultayında Lenin ve taraftarları ihtilalci bir tavır sergilenmesini önerdilerse de Martov grubu bunu kabul etmedi. Yapılan oylamada çoğunluğu alan Lenin'in grubu "Bolşevik", azınlıkta kalan Martov'un grubu ise "Menşevik" ismiyle anıldı. Bir yanda sosyal demokratlar birbirleriyle mücadele ediyor, diğer yanda da çeşitli Rus gizli oluşumları mevcut rejime son vermek için mücadele ediyorlardı. Bütün bu gayretlerin sonucunda önce 1896'da 30 bin işçinin katıldığı grev, daha sonrasında ise işçi-talebe gösterileri yapıldı. Mayıs 1900'de İşçi Bayramı dolayısıyla Harkov Üniversitesi talebeleri "Kahrölsun Otokrası" yazılı pankartlarla sokaklara döküldüler. Buna benzer olaylar birçok yerde meydana geldi ve bir süre sonra da Rusya geneline yayıldı. Aynı sene SR'ler (Sosyalist Revolüsyonerler) İçişleri Bakanı Sıpyakin'i öldürdüler. Bu olay üzerine sert önlemler alan çarlık rejimi Finlere, Lehlere, Türk-Müslümanlar gibi hâkimiyeti altındaki gayri Rus halklar üzerindeki baskıyı arttırdı. 1904'te Japonya ile savaş başladığında Rusya'da yapılan milliyetçilik propagandası ortalığı biraz yatıştırırsa da Rus ordularının aldığı mağlubiyetler tekrar büyük huzursuzluk getirdi (Devlet, 1999: 85). Halkın huzursuz olmadaki haklılığı çok geçmeden ispatlanıyordu.

Rusların Uzak Doğu'ya yayılma politikasından rahatsız olan Japonya, Rusları durdurmaya karar verir ve 1904 yılı Ocak ayında başlayan Japon Rus savaşında, Ruslar yenilgiye uğratılır. Bu savaşta Rusya'nın kaybı esir, yaralılar da dâhil 400 bin civarındaydı. Rusya'da ortaya çıkan karışıklıklar yüzünden Rusya barış yapmak durumunda kalır. Rusya'nın kendisinden güçsüz olduğu düşünülen Japonya karşısındaki ağır mağlubiyeti Rusya'daki iç karışıklıkların daha da kuvvetlenmesine sebep olur. Rusya'nın Uzak Doğu'da Mançurya ovalarında Japonlara mağlup olması sonucunda 1905 yılında patlak veren 1. Rus ihtilali, bütün Rusya İmparatorluğu'nda oldukça büyük sarsıntı meydana getirmiştir (Battal-Taymas, 1988: 168).

Çar hükümetinin halkı yatıştırma girişimleri ve işçileri kendi tarafına çekme çalışmaları da başarılı olamaz. Çar hükümeti işçileri kendi tarafına çekmek maksadıyla aynı zamanda bir polis ajanı olan Papaz Gabon'u kullanır. Bu girişim kısmen başarıya ulaşmış olsa da sonrasında yaşananlar devrimin başlangıcı sayılacaktı. Ocak 1905'te Gabon önderliğindeki yaklaşık 200 bin kişilik bir grup, Çar'a sadakatini ve içinde bulundukları açlık ve sefaleti bildiren ve isteklerini sıralayan dilekçelerini iletmek üzere saraya doğru yürüyüşe geçer. Papaz Gabon, ardından sürüklediği binlerce işçiyle birlikte sarayın kapılarına dayanır. Çar'ın askerleri telaşa kapılarak "Çar babalarına" dertlerini anlatmaya ve açlıklarına çare bulmasını dilemeye gelen binlerce kişiyi kurşun yağmuruna tutar. Bu olay tarihte "Kanlı Pazar" olayları olarak geçer (Mehmetoğlu, 2008: 974). Çarın onları dinlemesi ve

bazı vaatlerde bulunması bir yana, halkın üzerine ateş açıldı. Sıkılan kurşunlar ve çıkan panik yüzünden yüzlerce kişi ölür ve binlerce kişi yaralanır. Bu olay, çarlık rejimini temelden sarsacak olan Rus devriminin başlangıcı sayılır (Swietochowski, 1988: 31). Kanlı Pazar olarak adlandırılan bu olay sonrasında Rus halkı ile Rus çarı arasındaki bağlar tamamen koptu ve 1905 ihtilalinin patlak vermiş oldu (Baykara, 1975: 110). Yukarıda bahsedilen bütün bu olaylar aynı zamanda 1917’de ortaya çıkacak olan büyük Rus İhtilalinin de zeminini oluştuyordu.

Rusya’da temelleri 1905’e dayanan siyasi bunalım da devam ediyordu. Gün geçtikçe artan siyasi karışıklık, yaşanan kıtlık, açlık ve en önemlisi hiç bitmeyecek gibi görünen savaş, çarlığın otoritesini zayıflatmıştı. Halk arasında bu durumun tek suçlusu Çar ve onun yetersiz yönetimi olarak kabul ediliyordu (Mecidov, 2008: 91). Bütün müdahalelere rağmen Rusya’nın çeşitli yerlerinde eylem, grev ve protestolar devam etti ve bunun sonucunda da Çar Nikola 17 Ekim 1905 Manifesto’sunu ilan etti.

Çar II. Nikola’nın 17 Ekim Manifestosu ana hatlarıyla 3 maddeden oluşuyor ve Çar halka;

1. Kişi dokunulmazlığı, fikir, söz, toplantı ve dernekler kurma hürriyeti gibi hakiki ilkelere dayanan vatandaşlık hürriyetinin ayrılmaz esaslarını halka bağışlamayı,
2. Şimdiye kadar kendilerine seçim hakkı tanınmayan halk sınıflarına kanunun tayin ettiği çerçevede, genel seçim hakkı verilerek tayin edilen müddet içerisinde, en kısa zamanda (6 Ağustos 1905 kanunu ile Devlet Duması ve Devlet Şurası) seçimlerinin yapılmasını,
3. Hiçbir kanun Devlet Duması’nın tasvibi olmadan yürürlüğe girmemesi usulünün bozulmaz bir esas olarak kabul edilmesini ve bizim tarafımızdan tayin olunan hükümetlerin denetlenmesine seçim yolu ile halkın da iştirakinin mümkün kılınmasını... vaat ediyordu.

Çar ayrıca “bütün doğru Rus oğullarını vatan karşısında kendi ödevlerini hatırlayarak işitilmemiş karışıklığın önlenmesine ve bizimle birlikte ana topraklar üzerinde sükûnetin, sulhun ve huzurun korunmasına yardım etmeye” çağırıyordu (Baykara, 1975: 113). Manifestonun metinlerinin özenle seçilerek ve esnek bir tarzla yazıldığı ve temelde Ruslara hitap ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu dönemde 135 milyon ve toplam Rusya halkının yarısından fazlasını oluşturan halklara pek bir şey sağlamayacağı açıktı. Aslında sosyalist ihtilalciler ve radikal demokratlar da bu manifestonun samimi olmadığına inanıyorlardı.

Bu arada İngiltere ile sürekli bir rekabet içinde bulunan Almanya harekete geçecekti. Bölgede büyük bir Slav devleti kurma ve Slavları himayesi altına alma amacı güden Rusya’ya karşı Almanya da boş durmayacaktı. Saray Bosna’da Avusturya veliahdı Franz Ferdinand öldürülmesiyle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Sırbistan’a savaş ilan etti. Çar II. Nikola, orduya genel seferberlik emri verir. Almanya da Rusya’ya savaş açar ve böylece 1914’te I. Dünya savaşı başlamış olur.

Savaşın başlaması ilk başta Rusya’da milli bir heyecan oluşturmuştu ve Duma’daki neredeyse bütün partiler savaşı desteklemişlerdi. Kısa süre içerisinde bir zafer beklentisinde olan Rusya halkı heyecanlanmış, grevler durmuş ve on binlerce kişi gönüllü olarak askere yazılmıştı. Ancak savaş uzamış, sosyal ve ekonomik anlamda savaşın tesiri iyice hissedilir olmuştu. Büyük çiftlik sahipleri kredi borçlarını ödeyememiş, üretimleri düşmüş, tahıl fiyatları yükselmışti. Rusya ekonomisi bu süreçte müttefiklerinden aldığı kredilerle ayakta durabiliyordu. Tren yolları askeri amaçlı kullanılıyor, kalifiye elamanların askere alınması üretimi sekteye uğrattıyor, hammaddelerin pahalılaşması iktisadi anlamda sıkıntı oluşturuyor ve paranın değeri düşüyordu. Kaybedilen topraklardaki fabrikalar yıkılıyor, köylüler bölgelerden çıkarılıyor, hammaddelere ve tahıla ordu el koyuyordu. Her şey askerin ihtiyacına göre belirlendiği için serbest piyasada eşya bulmak güçleşmişti (Devlet, 1999: 216-217).

1917 yılına gelindiğinde yiyecek sıkıntısı artmış, fabrikalar kapanmış, karaborsa almış yürümüş, enflasyon artmış ve kaçak asker sayısı milyonu geçmişti. Kısaca halkta büyük huzursuzluk ortaya çıkmış, yönetime büyük tepki oluşmuştu. Savaş koşulları çarlık rejimini yıkılma aşamasına getirmişti. 23 Şubat 1917’de Petrograd’da açlık isyanları baş gösterdi. İsyancılar grev yapan işçilerin de desteğini almışlardı. Başkent garnizonunun ayaklanması üzerine İşçi ve Asker Sovyet’i vekilleri toplantılara başladılar. Devlet Duma’sı çarın hükümlerini devam ettirmesini reddetti. Geçici Komite de çarın tahttan inmesini talep etti (Swietochowski, 1988: 123). 28 Şubat günü, çarlığa sadık kalan askeri kıtalar da teslim bayrağını çektiler. 22 Şubat tarihinden itibaren dünya tarihinde büyük öneme sahip olan İkinci Rus İhtilali sivil, polis, asker ve işçilerden oluşan bin 315 kişinin ölümüyle sonuçlandı. Çar, tahttan feragat ettiğini 2 Mart’ta ilan etti. Ancak ihtilali yönetecek, liderlik edecek ne bir sınıf, ne bir kahraman ne de bir irade mevcuttu. Üstelik ortada çözülmesi gereken savaş durumu, işçiler, iç ve dış ekonomik meseleler, köylü-toprak meselesi, açlık, yoksulluk gibi birçok sorun mevcuttu. Bu süreçte Duma’da bir Geçici Hükümet ve İşçi ve Askerler Sovyeti kurulmuştu (Baykara, 1975: 218-219).

Mevcut acilen çözülmesi gereken sorunların Geçici Hükümet tarafından çözüme kavuşturulması zor gözüküyor, tüm kesimler de bu konuda Geçici Hükümeti basiretsiz ve yeteneksiz buluyorlardı. Sovyet Yürütme Komitesi kamu hizmetlerinin tümünü ele almış idare ediyordu. Basın yönetime ağır eleştirilerde bulunuyor, hükümetin temsil yeteneğinin olmadığını ileri sürüyor, işçileri sorumsuz davranmakla, askerleri de disiplinsiz oldukları yönünde eleştiriyordu. Geçici Hükümet ihtilal başladığından beri hiçbir problemi çözüme kavuşturamamış ve ilk zamanlardaki huzursuzluklar devam ediyordu. Bu arada Lenin 6 Nisan’da Rusya’ya döndü. Lenin ilk iş olarak arkadaşlarının diğer sosyalistlerin yaptığı gibi ılımlı bir politika izlemelerini eleştirdi. Çok radikal fikirler ortaya atan Lenin, kendi yakın arkadaşlarının dahi tepkisini çekiyordu. Lenin savaşın uluslararası savaştan sınıflar arası iç savaşa doğru kaydığını ve emperyalist bir savaşa dönüştüğünü savunuyordu. Aynı zamanda savaşın sona ermesi ve cephedeki askerlerin silah bırakması için girişimlerde bulunuyordu. Bazı yazılarını gazetelerde yayınlanmak üzere veren Lenin, Geçici Hükümetin desteklenmemesi gerektiğini, Burjuva devrimini tamamlandığını sıranın sosyalizm devrimine geldiğini anlatıyordu (Baykara, 1975: 226-227).

Bu arada Rus toplumunun ihtilalden umduğu sorunlar temel olarak şunlardan ibaretti;

1. Rusya’nın ittifak halinde savaşa girdiği devletlerle olan münasebetleri, gizli anlaşmaların iptali ve tek başına barış.
2. Kurucu Meclis’in çabucak toplanması
3. Toprak Reformu problemi
4. İşçilerin fabrikalar üzerinde kontrol meselesi
5. Ülkenin her yönünde berbat ve perişan olan üretim durumunun yeniden organize edilmesi
6. Rus esiri milletlerin hakları, hürriyetleri ve başka toplumların sorunları

Geçici Hükümet ve Sovyet, bu sorunların hiç birine çözüm getiremedi, partiler ve iktidar birbiriyle çekişip durdu. Toplum psikolojisini iyi kavrayan Lenin; “barış, ekmek, toprak” sloganı ile tam zamanında ortaya çıkıvermişti. Uzun zamandan beri kitlelerin sabrı taşmış, ortalıkta anarşi hüküm sürüyordu. Yoksulluk, enflasyon ve kıtlık hat safhaya ulaşmış, işsiz sayısı her geçen gün artıyordu. Günler geçiyor ihtilalin sorunları çözüme kavuşmuyordu. Açlık grevleri, hapishanelerin basılıp tutukluların serbest bırakılması gibi birçok olay yaşanıyordu.

İhtilalden sonraki üç-dört ay içerisinde diğer oluşumların pasif ve etkisiz kalmaları yüzünden halk Bolşeviklerin arkasına düşmüştü. Bolşevikler Ağustos’ta Petrograd’da yapılan belediye seçimlerinde oyların üçte birini almışlardı. Bir ay sonra yapılan Moskova belediye seçimlerinde ise oyların yüzde 51’ini alarak büyük zafer kazanmışlardı. Geçici Hükümete en sadık askeri grup olan beşinci ordu, çoğunluğunu Bolşeviklerin oluşturduğu bir askeri komite kurdu. Bu arada gündeme gelen Sovyet Yönetim Kurulundaki güven oylaması da Bolşevikler lehine sonuçlandı. Ortada Sovyet Yürütme Komitesi de kalmayınca yapılan bir başka oylamada Geçici Hükümet güvensizlik oyu alınca Moskova Sovyet’i Bolşeviklerin eline geçti. İlimli Sosyalistlerin Devrim Yürütme Komitesi kurulması talebi üzerine yapılan oylamayla Bolşevikler bu komiteye de hâkim oldular ve artık kamu kurumlarına tek tek hükmetmeye başladılar. Üstelik bunu kansız, içeriden hazırlanmış planlar ve askeri birliklerle yaptılar. Birçok kamu kurumu 24-25 Ekim günü Bolşeviklerin kontrolüne geçti. Son olarak Kışlık Saray’ın da alınmasıyla dört beş kişilik bir askeri kayıpla Lenin, Troçki ve Stalin başta olmak üzere Bolşevikler tarafından 26 Ekim akşamı “İşçiler ve Köylüler Geçici Hükümeti” kuruldu (Baykara, 1975: 235-237).

Bolşevikler 1917’de yayınladıkları istiklal beyannamesinde herkesin eşit şartlarda olacağını ifade ettikleri açıklamalarında,

“Rusya Müslümanları, Volga boylarının, Kırım Tatarları, Sibiry’a’nın ve Türkistan’ın Kırgızları ve Sartları, Kafkas ötesi Türkleri, Tatarlar ve Azeriler, Kafkasların Çeçenleri ve Dağıstanlılar, Rus Çarlarının zalimleri tarafından camileri, minberleri yıkılmış, dinleri adetleri çiğnenmiş olanlar, biz sizlere hitap ediyoruz. Bundan böyle sizin akide ve adetleriniz, milli ve medeni bütün müesseselerinizin hür ve her türlü taarruzdan masun olduğu ilan olunuyor. Yani milli hayatınız hür ve engelsizce tesis ediniz. Sizin buna hakkınız vardır...” diyorlardı (Saray, 2014: 36).

Devrim sonrası Rusya’da köylülerin durumu

Rusya topraklarında 1860’lara kadar tamamen toprağa bağlı köle olarak yaşayan köylülere, 2. Aleksander’in 1865’te sağladığı bir kısım haklarla birlikte bazı özgürlük kapıları açılmış olsa da bir süre sonra baskılar çok daha fazla yoğunlaşmıştır (Mehmetoğlu, 2008: 974). 19. yüzyıldan itibaren ihtilalci örgütlerin propagandası ile çalkalanan Rusya’da 20. yüzyılın başlarında ciddi ayaklanmalar olmuş, bu ayaklanmaların başını işçiler ve köylüler çekmiştir. İktisadi ve idari olarak ortaya çıkabilecek her türlü değişiklikten medet uman işçi ve köylü sınıfı her defasında hüsrana uğramıştır.

Rus toplumunda milyonlarca insanı teşkil eden ve ihtilalin esas potansiyeli olan köylüler ve işçiler için ihtilalden sonra da pek bir şey değişmemişti. Köylüler topraksız bırakılmış işçiler ise günde 12-14 saat çalıştırılarak adeta ortada bırakılmıştı.

Birinci dünya savaşının başlaması ilk başta Rus halkını heyecanlandırmıştı. Kısa sürede büyük sonuç beklentisinde olan halk, savaşın giderek uzaması ve koşulların daha da kötüye gitmesiyle hayal kırıklığına uğramıştı. Sosyal ve ekonomik anlamda savaşın tesiri iyice hissedilir olmuştu. Büyük çiftlik sahipleri kredi borçlarını ödeyememiş, üretimleri düşmüş, tahıl fiyatları yükselmişti. Rusya ekonomisi bu süreçte müttefiklerinden aldığı kredilerle ayakta durabiliyordu. Üstelik köylülerin ürettiği tahıl ve diğer ürünler orduya aktarılıyordu.

Durum böyle iken, ihtilalden sonra çözülmesi gereken birçok sorun da bulunuyordu. Ancak ortada sorunları çözecek bir irade yoktu. Bu sorunlardan birisi de toprak meselesiydi. Üstelik Rusya’daki köylüler örgütlenmeden çok uzaktı. Geçici hükümet ve Sovyet, çözülmesi gereken meselelerin hiç birini çözüme kavuşturamadı. İhtilalin nereye gideceği hiçbir kesim tarafından öngörülemiyordu. Rusya sokakları hemen hemen her gün çoğunluğunu işçilerin oluşturduğu göstericilerle doluydu. Bu arada Lenin “barış, emek, toprak” sloganı ile ortaya çıkmıştı.

Rusya’da köylü isyanları

Yüz yıllardır devam eden kronik toprak sorunu bir çözüme kavuşmamış, Rus köylüsü boş vaatlerden bıkmıştı. Bir yanda işçiler fabrikaya el koyuyor, diğer yanda ise köylüler ayaklanıyordu.

Rus köylerinde anarşik hareketler yayılmaya başlamış, Mart ayı sonunda 34 toprak bölgesinde kargaşalık çıkmıştı. Nisan’da bu sayı 174, Mayıs’ta 236, Haziran ayında ise 280’i buldu. Köylerden sık sık isyan haberleri geliyordu. Yalnız Temmuz ayında 43 vilayette köylü ayaklanması patlak vermişti. Köylüler toprak ağalarının evlerini yakıyor, emlakini gasp ediyor, hatta kimi zaman birtakım cinayetler işliyorlardı. (Sadıkov, 2010: 103). Bu bir başlangıçtı. Resmi makamlar, bu sırada köylülerin 930 yerde mülklere el koyduğunu bildiriyorlardı. (Baykara, 1975: 229). Bu anarşik olaylar köylüleri daha da zor durumda bırakıyordu. Çünkü topraklar ekilemiyor boş kalıyordu. Böylelikle açlık ve sefalet daha da artıyordu. Rusya 624 idari bölgeden oluşuyordu ve bu bölgelerin 428’inde yağma hareketi başlamıştı (Baykara, 1975: 233). Öte yandan Rusya’da sayıları 90 milyonu bulan Rus dışı halklar da sorunlarına çözüm bulunmasını bekliyordu.

Lenin’in liderliğinde iktidarı ele geçiren Bolşevikler, yaptıkları toplantıda barışa karar vermiş, toprağın sahiplerinden karşılıksız alınarak köylülere verilmesini kararlaştırmışlardı. Ne var ki ne Rus köylüsü toprağa kavuşacak ne de Rusya’ya barış gelecekti.

Köylü isyanlarının Bildiriş’ te yer alması

Köylülerin, özellikle de toprakları ellerinden alınan ve “toprak işçisi (memuru)” olarak çalıştırılanların çözüm konusunda pek umudu kalmamıştı. Köylülere yeni (ekonomik ve iktisadi) programlar dâhilinde ağır yükler yüklenmiş, yeni yaptırımlar uygulamaya konulmuştu. Bu sırada köylülerin ellerindeki maddi değeri olan hemen her şey “Lenin’e hediye” adı altında toplanıyordu. Çoğunluğunu Rus dışı halkların oluşturduğu bu mağdurların sesinin duyurulması gerekiyordu. Bazı Sovyet gazeteleri bu durumu sayfalarına taşısa da Rusya aleyhinde bir şey yazmaları pek mümkün değildi. Köylülerin içinde bulundukları durumu, Türkiye’de yayınlanan ve Rusya’daki gazetelere nazaran baskı altında olmayan Bildiriş sayfalarına taşıyarak durumu iç ve dış kamuoyuna duyurmaya çalışmıştır. Bildiriş ’te köylülerin yaşadığı sorunlar, yapılan haksız uygulamalar, köylülerin mallarının ve Emlaklarının gasp edilmesi gibi konularda pek çok haberler yapılmıştır. Haberlerin yanı sıra Bildiriş yazarları da konuyu derinlemesine irdeleyen yazılar yazıyorlardı. Özellikle Bildiriş ’te köylü isyanları Mirza Bala Mehmetzade tarafından 24. Sayıdan 36. Sayıya kadar yazı dizisi şeklinde ele alınmış, köylü isyanlarının, nedenleri, gerekliliği ve neticeleri ile ilgili detaylı bilgiler verilmiştir. Mirza Bala’ya göre ‘Köylü İsyancıları’, ya da başka bir ifadeyle ‘Köylü Direnişi’ milli mücadelenin bir parçası olarak görülmekteydi. Bildiriş, hemen hemen tüm sayılarında köylü isyanlarına yönelik veya köylülerin karşı karşıya olduğu sorunlarla ilgili çok sayıda haber yayınlamıştır.

Sovyet Hükümeti dünya genelinde pek kabul görmeyen siyasi ve iktisadi politikalarını her şeye rağmen uygulamaya koymuş ancak bu politikalar başarısızlığa uğradığı gibi, halkın büyük çoğunluğu tarafından da tepki görmüştü. Bu tepkiler git gide artıyor ve karşılıklı şiddete yol açıyordu. Rus yönetimi programın uygulanması için her fırsatta programı savunan propagandalara başvuruyordu. Kuzey Kafkasya’da Sovyet hükümetinin köylüler arasında yaptığı iktisadi ve siyasi propagandanın şiddetli mukavemetlere maruz kaldığının belirtildiği *Bildiriş* ’in bir haberinde, “birçok bölgede rejim aleyhinde bulunanlar ve Sovyet hükümetinin Ruslaştırma siyaseti aleyhinde bulunmuş köylüler, sefaletle götürülüyor, ‘Bedbinler’ namında bir adam birçok komünisti de kendi safına çekmeyi başarmış ve komünistler arasında panik başlamıştır” (Bildiriş, 5 Şubat 1931) denilmiştir.

Sovyet yönetiminin uygulamaya çalıştığı politikalarındaki basiretsizliği, ekonomi ve iktisadi alanda iyice kendini gösteriyordu. Daha çok yönetim kaynaklı bu sorunlar, üretim sahalarındaki verimin azalmasından, vergi toplamadaki beceriksizliğe kadar birçok konuda hissediliyordu. Bu konu hakkında *Bildiriş*’ in 37. sayısında yer alan ‘vergiler toplanamıyor’ (Bildiriş, 5 Şubat 1931) başlıklı bir haberde Azerbaycan’ın muhtelif köy ve kazalarında Sovyet idarecilerinin gerek ziraat, gerekse iktisadi-medeni alanda yeni icat ettikleri vergilerin nizami olarak toplanamadığı bildirilmiştir. Masallı’da öngörülen 82 bin rublelik vergiden ancak 6 bin, Şamor’da ise 470 bin rublelik vergiden ancak 294 bin Ruble toplandığı belirtilmiştir. Haberin devamında “*vergilerin toplanamadığını gören merkezi komünist fırka komitesi, kabahati köylerde çalışan ‘inkılap aleyhtarı’ komünist memurlarda görmekte ve vergilerin muntazam toplanması için her türlü cebir ve tazyik usulünden istifade edilmesini bir kararla emretmektedir*” (Bildiriş, 16 Nisan 1931) denilmiştir.

Yıllardır bir türlü çözüme kavuşamamış ve adeta kanayan bir yara olan toprak ve köylü meselesi, çözüme kavuşmadığı gibi kolektivizmle birlikte daha da kötü bir hal almıştır. Bu durumla ilgili “Azerbaycan’da köylü isyanları, Nasıl başladı ve nasıl cereyan etti?” başlığıyla verilen bir haberde, *Bildiriş* muhabirlerinin İran’a iltica eden bir köylü ile görüştüğüne yer verilmiştir. Haberde komünistlerin Stalin’e sadakatlerini göstermek için köylüleri nasıl imha ettiklerinin anlatıldığı belirtilerek şu bilgilere yer verilmiştir:

“-1930 senesi ikinci kanununda kollektivize tatbikatında şuru edilmisti. Bu maksatla köyün orta halli unsurları olan "kolçomaklar" tamamiyle imha edilecekti. Moskova uşakları olan yerli komünistler Staline olan kendi sadakatlarını göstermek için Nahçıvan köylüsünü imhaya şuru ettiler. Bu komünistler kollektivizeye başlamadan ahali arasında umumi tevkilere başladılar. Birçok günahsız köylü hapsa alındı. İki öküzü, iki ineği, bir atı ve az bir miktarda koyunu olanların kendileri tevkif, malları müsadere olunuyordu. Şehirden gelen işçi müfrezeleri üçer gruba ayrılarak köylülere dağıldılar. Bu işçi müfrezelerinin bıraktıkları tesir müthişti. İş bir dereceye gecikmişti ki işçi müfrezelerinin geleceklerini işiten köylü, kadın ve çocuklarıyla evini, malını bırakıp dağlara kaçıyordu. İşçi müfrezeleri ile köylüler arasında müsademeler başladı. Müfrezelerin köylerde dövüldükleri, hatta öldürüldükleri işitilmeye başlanıyordu. Tabii köylüye karşı şiddetli tedbirler alındı ve köylü de silaha sarılmaya mecbur oldu. Çünkü başka hiç yol kalmamıştı. Hangi yola müracaat edilseydi sonu ölümdü.

Kollektivize hareketi şiddetlendikçe ve kollektivize yapanlara karşı köylünün mukavemeti arttıkça köylünün muaveneti dahi şiddetleniyordu. Artık harp başlamıştı. Şimdi komünistler, konsomollar, çekistler ve milisler hep musallah olarak köylere, köylüye sosyalizmi hazmettirmeye sevk olmakta idiler” (Bildiriş, 13 Kasım 1930)

İsyan başladıktan sonra aslında köylüler için durum daha da kötüye gidiyor, açlık sefalet bir yandan Rusların şiddeti diğer yandan köylüyü kırıyordu. Bu konuyla ilgili, Azerbaycan’da son vaziyet üst başlıklı ve “Azerbaycan’dan Rusya’ya 50 vagon köylü sürüldü” başlığıyla verilen bir haberde, Partizanlar 5 vagonu kurtardığı, Bakü’de önemli hadiselerin meydana geldiği, petrol ocaklarını Rus askerlerinin muhafaza ettiği belirtilmektedir. “*9 Ağustos tarihi ile Bakü’den aldığımız mektup Azerbaycan’ın vaziyetini son derece karışık ve perişan bir halde tasvir etmektedir.*” şeklinde başlayan haberin devamında;

“Azerbaycan'da açlık hükümfermadır. Her adama bir funt siyah ekmek bırakılıyor. Memleketin her tarafı Rus askeri kuvvetleri tarafından istila edilmiştir. Azeri askerleri nispeten yok denecek derecededir. Azerbaycan kızıl ordusunda Türk zabiti yok gibidir. Köylü isyanlarının merkezi olan Şeki, Gence ve Karabağ vilayetlerinde kızıl ordu tahrip etmemiş köy bırakmamıştır. Bu vilayetlerden ve diğer vilayetlerden kollektivizeye mukavemet gösteren köylüler yığın yığın Rusya'ya sürgün ediliyor. İki ay evvel Bolşevikler 50 vagon köylü sürmüşlerdir. Partizanlar Azeri köylüsünü hamilen Rusya'ya beş vagon esir kurtarmış ve kendileri ile beraber dağlara kaçmışlardır” denilmektedir.

Bir ay kadar önce de Sovyet hükümetinin siyasetine karşı çıkan ve şikâyetlerini bildirmek maksadıyla şehre giden köylülere ateş açıldığı, köylülerin bazılarının öldürüldüğü bazılarının ise yaralı olarak tutuklandığının belirtildiği haberde, Rus ameleleri ile Türk amelesi arasında, lisan, maaş ve Türklerin tazyik edilmesinden dolayı münakaşa çıktığı, Türk amelesi Ruslara "memleketimizden çıkınız" dediklerinde ise G.P.U.'nun bir çok Türk amelesini tevkif ettiği belirtilmiştir. Haberde ayrıca Rusların müthiş bir şekilde Ruslaştırma ve imha siyaseti güttüğü belirtilmiştir. Haberde;

“Rusların müthiş Ruslaştırma ve imha siyasetlerine karşı âdemi memnuniyet memleketin her tarafını ve halkın tabakasını bürümüştür. Rus ve Türk amelesi arasında, Rus ve Türk talebe, muallim ve münevverleri meyanında ihtilaf ve mücadele hareketi günden güne artmakta olduğundan ve G.P.U. terörü milli hareketin önüne geçemediğinden Moskova "kendi kendini tenkit" seferi açmış, Rusların "mahalli halka eyi bakmadığını, komünist fırkasının siyasetini eyi tatbik etmedikleri" (?) meydana atmış, bununla vaziyetteki gerginliği kendi lehine olarak tahkif etmek fikrindedir. Aynı zaman Rusya'dan yeni çekist müfrezeleri getirilmektedir. Petrol ocakları Rus askerleri tarafından muhafaza ediliyor. Bolşevikler hale yanmakta olan Bibi Heytebin Buhta petrol ocaklarının milliyetçilikle tarafından yandırılmış olduğunu zannetmekte, bi çok Türk amelesini tevkif etmektedir” ifadelerine yer verilmiştir. (Bildiriş, 27 Ağustos 1931)

Rus hükümetinin yönetimdeki basiretsizliğine yönelik bir haber de Ukrayna'da köylülerin hayvanlarını hükümet yetkililerine vermemek için gizlice kendilerinin kestiğine, bu yüzden kooperatiflerin 'et ihzarı' planının tatbik edilemediğine ve birçok yerde halkın etsiz kaldığına dairdir. Haberde köylülerin gizli şekilde hayvanlarını kesmelerine hükümetin bir şey yapmakta aciz kaldığı belirtilmiştir (Bildiriş, 23 Ekim 1930). Hükümeti ve dolayısıyla KP'yi küçük düşürmek ve beceriksiz olarak lanse etmek maksadıyla yaptığı bu haberde *Bildiriş*, KP'nin uygulamalarının ülkenin her yerinde tepkiyle karşılandığını da gündeme getirmeyi amaçlamıştır.

Bildiriş gazetesinde Azerbaycan Türklerinin Sovyet idaresinden duydukları memnuniyetsizlik ve bunun idarenin çeşitli uygulamalarını takiben bazı durumlarda ne denli şiddetlendiği, halkın yönetim karşısı bir konum almaya gerçekte Parti'nin kendisi tarafından zorlandığına dikkat çekecek türde haberlere yer verilmiştir. Bu haberlerle, Sovyet idaresine Azerbaycan Türklerinin sesinin duyurulması amaçlandığı gibi aynı zamanda, dış kamuoyuna da Sovyet idarecilerinin Azerbaycan topraklarında, Moskova lehine ancak yerel halkların aleyhine yürüttükleri ekonomi politikalarının yerel halklara ne denli zarar verildiği duyurulmaya çalışılmıştır. Örneğin *Bakinski Raboçi*'nin 18 Haziran 1930 yılı ve 140 sayılı nüshasından alınan bir haberden istifade olunarak hazırlanan ve *Bildiriş*'in, “Kafkasya'da siyasi vaziyet” bölümünde “Azerbaycan'da durum vahim mi?” (Bildiriş, 7 Ağustos 1930) başlığı altında sunulan bir haberinde bahsedilen maksat güdülmüştür. Bakinski Raboçi'nin haberine göre Gürcistan'da ve Ermenistan'da durum ağırdır. Köylü isyan etmiştir. Azerbaycan'da durum daha da vahimdir. Nahçıvan, Zakatala, Şeki

vilayetlerinde umumi köylü isyanlarının baş göstermiş, hükümet yetkilileriyle köylü arasında neredeyse bir savaş halini almış çatışmalar yaşanmaktadır. Hâlbuki Azerbaycan’ın Sovyet ekonomisindeki yeri çok önemlidir. Pamuk ve petrol gibi zenginlikler Sovyetler Birliği ekonomisi için büyük önem arz etmektedir, buna karşın KP bu bölgede lakayt davranmaktadır. *Bildiriş* bu haberi KP’nin en büyük propaganda vasıtalarından biri olan adı geçen gazeteden alıntılarla okurlarına sunmuş, bu sayede Azerbaycan’ın niçin Bolşeviklerce işgal edilmiş olduğuna dış kamuoyunun dikkatini çekmek istemiştir. Yanı sıra iç kamuoyuna da isyanların Sovyet hükümetinin ne denli başını ağrıtmakta olduğunun mesajını vermiş, bir nevi köylüyü bu duruşa devamla telkin etmeye çalışmıştır.

Köylülerin haksızlıklara karşı kayıtsız kalmadığına yönelik olarak yayınlanan, “Köylü galip” başlıklı yazıda, “*Erzak cephesinde Sovyet hükümeti mağlup oldu. Köylüden erzak toplanması için evvelden tertip olmuş plan suya düştü. Köylü mahsulünü vermedi ve komünist diktatörlüğü bütün kuvvetini seferber hale getirip, köylü üzerine sevk ettiğine rağmen silahlı köylü, bu açık iktisadi mücadeleden galip çıktı*” (*Bildiriş*, 11 Eylül 1930) denilmiştir. Yazının devamında gelecek kış yiyecek kıtlığı felaketi yaşanacağına, Sovyet yönetiminin bunun önüne geçmek maksadıyla Amerika’da bazı teşebbüslerde bulunacağına dair duyurular alındığı belirtilir. Yazıda, yüzde 80 ziraat memleketi olan Rusya’nın Birinci Dünya Savaşı’na kadar önemli derecede buğday ihracatı yaparken, komünizm ve kolektivizmin Rusya’yı bu vaziyete sürüklediğine dikkat çekilir.

Bildiriş’e göre, Sovyet hükümetinin yönetim politikaları bir bir başarısızlıkla sonuçlanıyordu. Bunlardan biri de ‘beş yıllık plan’ idi. Beş yıllık planın tehlikeye girdiğine yönelik bir haberde, *Bildiriş*, hükümet yetkililerinin beş yıllık planın suya düştüğünü artık açıkça beyan etmekten çekinmediklerini yazıyordu. Haberin devamında,

“Ameleler de dâhil olmak üzere bilumum ahali son derece ihtiyaç içerisinde bulunuyor. Vaziyet askeri komünizm devrini hatırlatıyor. Muhabirin kaydettiğine göre Leningrat’ta ameleler ecnebi vapurlarına erzak yüklemekten imtina etmiş ve grev yapmışlardır. Bundan başka, Don havzasında, Samara imalathanelerinde dahi müteaddit amele grev ve skandalları olmuştur. Köylü vaziyeti bundan hiç de iyi değildir. Türkistan ve Şimali Kafkasya’da müsademeler hala devam etmekte ve köylü mukavemeti kuvvetlenmektedir” (*Bildiriş*, 16 Ekim 1930)

denilmektedir. Gazetenin haberine göre beş yıllık planının uygulanmasındaki başarısızlık ve buna karşın halkın memnuniyetsizliği, Rusya’nın çeşitli bölgelerinde farklı şekillerde kendini göstermektedir. Köylünün erzak vermemek için direnmesinin yanında işçiler de, işten çıkma ve grev dâhil, KP’nin uygulamalarını protesto eden bir dizi eylemlere girişmektedirler.

Bildiriş’in 7 Ağustos 1930 tarihli nüshasının birinci sayfasında ‘Kafkasya’da Vaziyet’ bölümünde “Azerbaycan’da vaziyet vahim mi?” başlığıyla verilen bir haberde, Kafkasya’da durumun hiç olmadığı kadar gergin olduğu, şehirlerden ziyade köylerde durumun vahim olduğu belirtilmiştir. Özellikle Türklerin yaşadığı bölgelerde vaziyetin ağır olduğu yazılmıştır. Bakinski Roboçi gazetesine dayandırılarak verilen haberde,

“Haziranın evvellerinde Tiflis’te devam eden 6’ncı Maverayî Kafkasya komünist fırkası kongresinde Maver. Kafkasya federasyon hükümeti ve komünist fırkasının ülke komite reisi Eliyava kendi raporunda Kafkasya’da siyasi vaziyete temas ederek demiştir ki; “-Mav. Kafkasya’sının siyasi vaziyeti, Sovyet Cumhuriyetleri ittifadının hiç bir köşesinde mevcut olmayan bir şekilde son derece gergin ve keskindir. Şehirlerde, bütün noksanlarıyla beraber komünist fırkasının vaziyeti iyidir. Köylerde ise vaziyet çok karışık ve gergindir. Gürcistan köylerinde vaziyet “intizar” kelimesiyle karakterize eylemek olur. Bir kaç kaza müstesna olmak üzere

köyler aktif surette Sovyetlere karşı çıkış yapmamışlardır. Gürcistan'ın yalnız Türklerle meskûn kısmında vaziyet ağırdır. Borçalı, Kahetiya ve Azerbaycanla hem hudut mıntikalarda umumi âdemi memnuniyet ve çıkışlar olmuştur” ifadelerine yer verilmiştir.

Köylü isyanı sadece Türklere has bir durum değildi. Ukrayna, Ermenistan, Gürcistan ve diğer bölgelerde de isyan devam ediyordu. Hatta bazı Rus köyleri dahi uygulamalara isyan etmişti. Bu konuyla ilgili *Bildiriş*’te, Ermenistan’da dahi durumun ağır olduğu, Ancak Azerbaycan’ın özellikle Nahçevan, Zakatal, Şeki vilayetlerinde köylü isyanlarının baş gösterdiği ve hükümetin isyancılarla tam manasıyla savaşa giriştiğinin belirtildiği bir haberde;

“Ermenistan'da vaziyet biraz ağırdır. Fakat Azerbaycan'da vaziyet daha ağır ve gergin bir şekildedir. Azerbaycan'ın Nahçevan, Zakatal, Şeki vilayetlerinde umumi köylü isyanları baş verdi ve hükümet asilerle tam manasıyla harbe girişmek mecburiyetinde kaldı. Bütün bu hareketler Azerbaycan'da çok kuvvetli olan hallı köylüler tarafından idare olunuyordu. Hali hazırda Zakatal, Şeki, Karabağ ve Gence vilayetlerinde çok ağır ve gergin bir vaziyetle karşı karşıya bulunuyoruz” denilmiştir.

Haberin devamında köylülerin isyan konusunda ayrı millet olarak değil kardeşmiş gibi davrandığının belirtilmiş, Bazı Rus yöneticilerin durumla ilgili endişeleri dile getirilmiştir.

Haberde, “İsyanlarda bütün milletlerin köylüleri "kardeşleşmiş" olduğunu bazı yerlerde partizanların muhtalit olduğunu, hatta partizanları hep Ermeni, Reisleri ise Türk olan grupların dahi mevcut bulunduğunu kaydettikten sonra Eliyava demiştir ki;

"- Tez bir zamanda Azerbaycan köylüsünü Sovyet hükümetine taraf çekmeye çalışmalıyız. Bu olmazsa hiç bir faaliyet, hiç bir inşaat mümkün olmayacaktır. Böyle şerayit içerisinde Azerbaycan'da çalışmak katiyen imkan haricindedir. Bu da bütün Mav. Kafkasya'da arzu olunan faaliyeti göstermek mümkün olmayacak demektir. Malumdur ki Azerbaycan bütün Kafkasya'nın ve bütün ittifadın pamuk merkezidir. Azerbaycan'ın mal darlığı büyük ehemmiyeti haiz olup, Sovyet iktisadında büyük rol oynanıyor. Eğer Azerbaycan'da faaliyet planı bozulursa bütün diğer sahalarda dahi program ve planlarımız berbat olur.” Eliyava, Azerbaycan komünist fırkasının bu hususta acele etmek istenmediğini, bu işe çok lakayt baktığını ve Tiflis'ten verilen emirleri icradan imtina ettiğini dahi ilave eylemiştir” ifadeleri yer almıştır. (Bildiriş, 7 Ağustos 1930)

Bildiriş ‘in aynı 7 Ağustos 1930 tarihinde yayınlanan sayısında birinci sayfada, Bükreş’ten "Za. Svabodu" gazetesine dayandırılan ve ‘Son haberler’ kısmında yer alan bir başka haberde Sovyet askerleri ile asi köylüler arasında yeni müsademelerin yaşandığı belirtilmiştir. Haberde; “*Karabağ'ın Zengezur kısmında Hüseyin beyin idare ettiği partizanlar kızıl ordu hisselerini mağlup ve perişan ederek silahlarını almışlardır. Nahçevan yakınında Tuharekinin kumanda ettiği kızıl Rus askerleri isyancılara taarruz etmişlerse de, kızıl askerlerin bir kısmı asilere taraf geçtiğinden, firara mecbur olmuşlardır. Asilerin eline top, metralyoz ve külli silah geçmiştir. Bakü'nün yakınında külliyetli kızıl ordu toplanmasına devam edilmektedir”* ifadelerine yer verilmiştir” denilmiştir. (Bildiriş, 7 Ağustos 1930)

Köylülerle ilgili sorunlar Rusya'nın birçok yerinde yaşanmaktaydı. Buralarda da köylülerin malları ve arazileri ellerinde alınıyor, kendileri de en iyi ihtimalle sürgüne gönderiliyordu. Benzer bir durumun Kırım'da 'da yaşandığını belirtmek amacıyla Bildiriş 'te yer alan "Kırım'da Sürülen köylüler" başlıklı haberde Ural Dağları'nda 25.000'den fazla köylünün emlak ve arazilerinin ellerinden alınarak sürüldüğü yazılmıştır. Haberde; "Zavallı köylüler yatağından alınarak çoluğu çocuğu ile vagonlara doldurularak sürülmüşlerdir. Sürgünlerin nakli için demir yolları haftalarca meşgul olmuşlardır. Sürülenler feci bir vaziyette şimali Rusya ormanlarında çalıştırılacaklardır" ifadelerine yer verilmiştir. (Bildiriş, 7 Ağustos 1930)

Erzak toplama konusunda köylülerin tutumu direnmemin ötesine geçerek, şiddete şiddetle karşılık verme şekline dönüşmüştür. Köylü artık erzak toplamaya gelen memurlarla adeta çarpışmaya başlamıştır. Bu olaya ilişkin *Bildiriş* gazetesi, Kuzey Kafkasya'da Magamayef ve Rizayevlerin kumandasında bulunan partizanların son zamanlarda faaliyetlerini artırdıklarını yazmış, köylülerin yer yer komünistleri ve kolektivizm memurları ile erzak memurlarını keserek partizanlara iltihak ettiğini ve mücadeleye başladıklarını belirtmiştir. Haberin devamında, Sovyet hükümetinin asiler üzerine Kızıl Ordu kuvvetleri sevk ettiğini ve asiler ile askerler arasında çatışmaların on gündür devam ettiği belirtilmiştir (Bildiriş, 30 Ekim 1930).

"Köylü Hareketi" başlıklı bir başka haberde Kafkasya'da köylüler tarafından komünist askerlerin öldürüldüğü yer almıştır. Haberde Ölenler arasında Ahmet Hasan Ağa isminde bir komünistin olduğu belirtilerek;

"Şimali Kafkasya menabiinden öğrendiğimize göre Kafkasya dağları Cumhuriyetinin muhtelif yerlerinde köylüler tarafından komünistlere yapılan terror hareketi gittikçe şiddet kesbetmektedir.

Bir müddet evvel vuku bulan bir taarruz neticesinde mesul komünistlerden birkaç kişi köylüler tarafından katledilmiştir. Bu meyanda sabuk kızıl sevati alayı kumandanı Ahmet Hasan Ağa nam mesul bir komünist dahi vardır. Ahmet Hasan Ağa vaktiyle 1921'de asi dağlıların tenkili hareketinde mühim bir rol oynamış aynı zamanda 1922'de Türkistan basmacıları ile mücadele iştirak etmiştir" denilmiştir. (Bildiriş, 14 Ağustos 1930)

"Rusya'da vaziyet girift" (Bildiriş, 2 Ekim 1930) başlığıyla verilen bir haberde de Rusya'da vaziyetin karışık ve buhranlı olduğunu belirtilir. Haberde, hükümetin kolhozlardan mahsul toplayamadığı yazılır ve kolhozda çalışan köylülerin ihtiyaçlarına lazım olan sanayi ürünlerini istediği, Sovyet hükümetinin bu durum karşısında endüstri planını yeniden tanzim etmek zaruretinde olduğu bildirilir. Sadece kolhozlar değil, şahıslara ait ekinler de biçilmiş ancak toplanmamış ve yüz üstü bırakılmıştır. *Bildiriş*'e göre bunun sebebi köylü hadiseleri sırasında sahiplerinin sürülmüş ya da öldürülmüş olmasıdır. Haberin devamında Sovyet parasının müthiş bir enflasyona maruz kaldığı da bildirilir. Haberin sonunda işçi maaşlarının para yerine başka cinsle ödenmesinin bile gündeme geldiği yazılmıştır. Görüldüğü üzere, *Bildiriş* gazetesi Sovyet hükümetinin köylüyü zorla kolhozlara dâhil etme çabalarının karşısında yer almıştır. Şahsi mülkiyet prensibinin devamını isteyen *Bildiriş* yöneticileri komünizmin bir dayatması olan kolhoz sistemine Azerbaycan köylüsünü zorla dâhil etme çabalarına karşı köylüyü uyanık tutmaya çalışmış, seçilen haberler ve kurguları da bu maksada uygun olmuştur.

'Rusya'da son vaziyet' bölümünde, "Amele hükümet aleyhine döndü. Köylerde katiller şiddetlenmektedir" başlığıyla verilen bir haberde, isyanın sadece köylerde olmadığı ve işçilere de sıçradığı belirtilmiştir. Haberin son kısmında Ukrayna'da da köylüler ile hükümet arasında harp yaşandığına ve 15 köylünün kurşuna dizildiğinin belirtildiği haberde şu ifadelerle yer verilmiştir;

Azerbaycan’da son duruma yönelik verilen bir haberde, özellikle köylerde devam eden isyan hareketlerinin şiddetlenmesinin Sovyetlerde büyük rahatsızlık uyandırdığı ve Rus yönetiminin bazı tedbirler almak zorunda kaldığı belirtilmiştir. Haberde, isyan hareketlerinin giderek şiddetlendiği, asilerin Kür köprüsünü patlattığı ve Azeri komünistlerden önemli simalar ile bazı komutanların memleketten sürüldüğü yazılmıştır. Yazının devamında Azerbaycan’ın muhtelif kazalarında isyan hareketlerinin son zamanlarda bir hayli şiddet kazandığına, Culfa demiryolu boyunca kanlı çatışmalar yaşandığına ve Kızıl Ordu mensuplarının çok sayıda esir ve mühimmat bırakarak kaçtığına değinilmiştir. Haberde ayrıca, Karabağ’da bir hafta devam eden mücadele sonucunda Kızılların çekilmeye mecbur bırakıldığına yer verilmiştir (Bildiriş, 30 Ekim 1930). *Bildiriş*’in bu haberi Rus kuvvetlerinin, ne kadar büyük olursa olsun mağlup edilebileceğini ve çaresiz bırakılabileceğini, üstelik sıkı bir mücadele neticesinde Kızıl Ordu mensuplarının kaçma eğiliminde olduklarını da göstermeyi amaçlamıştır.

Kızıl Orduyla mücadelenin Kafkasya’nın muhtelif yerlerinde devam ettiğini bildirmek maksadıyla “Kafkasya’da Vaziyet” (Bildiriş, 19 Şubat 1931) başlığı altında verilen bir haberde, Güney Kafkasya ve Kuzey Kafkasya’da isyan hareketinin şiddet kazandığı belirtilmiştir. Haberde, Bakü-Batum demir yolunun muhafaza edilmesi için merkezden Kızıl Ordu birliklerinin takviye edildiği ve partizanlarla Kızıl Ordu mensupları arasında şiddetli mücadelelerin yaşandığına yer verilmiştir.

Azerbaycan’da köylülerin ve arazi sahiplerinin Emlaklarının ellerinde alındıktan sonra köylü isyanlarının başladığının hatırlatıldığı “Topraksız köylüler” başlıklı başka bir haberde ise şu ifadeler yer almıştır;

“Sovyet hükümeti büyük arazi sahibi olanların emlakini aldıktan sonra, şimdi de kollektivize maksadıyla küçük arazi sahibinin emlakını müsadere etmekte oldukları ve bu yüzden Azerbaycan’da kanlı isyanlar baş verdiği malumdur.

Halbuki memlekette yüz binlerle arazisiz yoksul köylüler vardır. Sovyet hükümeti, aktiyle başkaları için ücretle çalışan bu yoksulları şimdiye devlet için kollektivlerde çalıştırmak için şimdiye kadar arazisiz bırakmıştır.

Bakü’de intişar eden “Komünist” gazetesine (N.201) Şirvak vilayetinden yazıldığına göre bu vakte kadar orada, bilhassa Şirvan vilayetinin Agdaş kazasında yoksul köylülere toprak verilmemiştir” (Bildiriş, 21 Ağustos 1930)

Azerbaycan’da kollektivize hareketinin şiddetlendiği, bununla birlikte asi köylülerin sayısının arttığı ve mukavemetlerin de şiddet kazandığını belirtmek amacıyla yapılan bir başka haberde, köylülerle Kızıl Ordu arasında şiddetli mücadelelerin başladığı, imhadan firar ederek dağlara çekilen köylülerin Partizanların sayısını artırdığı bildirilmiştir. Haberde, Partizanlarla Kızıl Ordu arasında, Azerbaycan’ın muhtelif yerlerinde çok şiddetli mücadelelerin yaşandığı Partizanlar ile Rusların Gence’ den getirdikleri kuvvetlerin üç gün çarpıştıktan sonra Partizanların dağlara çekildiği yer almıştır (Bildiriş, 26 Şubat 1931).

Bildiriş’in 32. sayısında, direnişin ve mücadelenin hız kesmeden devam ettiğine ve Rusların daha fazla askerle mücadele etmek durumunda kaldıklarına yönelik verilen bir haberde, Gence, Kazak ve Karabağ’ın Cevanşir ve Cebail kazalarında faaliyette bulunan asi köylülerle Kızıl Ordu arasında son günlerde şiddetli mücadeleler yaşandığı ve her iki tarafın da çok sayıda kayıp verdiği bildirilmiştir. Haberin devamında,

“Ruslar, gittikçe kuvvetlenen partizan hareketini tenkil eylemek için Azerbaycan’a yeni Rus askeri kuvvetleri sevk etmeye başlamışlardır. Leninakan’da (Gömrü’de) duran Rus askerleri Azerbaycan’a gönderilmiştir. Bundan başka Bakü, Gence, Karabağ ve Mugan’a Rusya’dan peyderpey Rus Askerleri getirilmektedir. İlkbahar’da partizanlara karşı büyük mikyasta taarruz planı hazırlanmıştır” denilmiştir (Bildiriş, 12 Mart 1931).

Rusya’nın çeşitli bölgelerinde yaşayan Türk soylu halklara yönelik baskıları sayfalarına taşıyan *Bildiriş*, uygulamadan memnun olmayan Rus köylülerinin dahi haksız uygulamalar karşısında direndiğini yazmıştır. *Bildiriş*’in “Türkistan’da kıyam” (Bildiriş, 28 Ağustos 1930) başlığıyla *Segodnya* gazetesine dayandırarak verdiği haberde, Türkistan’da süvari Kırgızlarla Kızıl Ordu arasında şiddetli mücadelelerin yaşandığını belirtmiş, Kırgızların iyi direniş gösterdiğini, hatta Oş şehri civarında Rus köylülerin dahi Kırgızlarla birlikte direndiğini yazmıştır.

Köylüler, Sovyet yönetiminin uygulamaya koyduğu erzak toplama çalışmalarına karşı çıkmış, erzaklarını vermeme konusunda direnmişlerdir. Hatta erzaklarını Rus memurlarına teslim etmek istemeyen bazı köylüler sakladıkları erzaklarını yakmışlardır. Bu konuyla ilgili *Bildiriş*’in 4. sayısında yer alan bir haberde, aşağı İdil boyundaki köylerde araştırmalar yapan GPU memurları ve Komsomol gruplarının, çok miktarda saklanmış erzak buldukları, gizli erzakın bulunduğunu öğrenen köylülerin bunun üzerine erzakı yaktıkları, şüphe üzerine tevkif edilen köylülerin katledildiği yazılmıştır (Bildiriş, 28 Ağustos 1930).

Rus hükümeti, asilerle mücadelede çoğu kez çaresiz kalıyordu. Bu çaresizlik Sovyet yönetiminin saldırganlaşmasına neden oluyor, köylülere karşı acımasızlaşmalarına yol açıyordu. Bildiriş, Sovyet yönetiminin bu vahşice tutumunu sık sık haberleştiriyordu. Bu durumla ilgili “Azerbaycan’da Bolşevik vahşeti” başlığıyla verilen bir haberde, Bolşeviklerin 42 köylüyü yaktıkları, kazalarda silah toplamak için bulunan görevlilerin silahın teslim edeni de etmeyen de kurşuna dizdikleri belirtilmiştir. Kaçaklara (asi köylülere) yardım etmekle itham olunan Karabağ yaylalarında 42 köylünün kurşuna dizildiği belirtilen haberde, köylülerin elleri ve gözleri bağlandıktan sonra Bakü-Culfa yolu üzerindeki Koraviz istasyonu yakınında iki kuyuya atıldıktan sonra birkaç el ateş edildiği ve daha sonra gazyağı dökülerek yakıldıkları yazılmıştır. Nahçıvan’ın Keçili köyünden de 17’si kadın olmak üzere 70 köylünün katledildiği bildirilmiştir. (Bildiriş, 22 Ocak, 1931)

Rusların köylülere yaptığı baskı ve zulmü değişik kaynaklardan derlediği haberlerle de destekleyerek okuyucularına aktaran *Bildiriş*, Kırım Türkleri tarafından çıkarılan *Emel Mecmuası*’nın 14’üncü ve 15’inci nüshalarına dayandırarak verdiği bir haberde,

“Kırımdan gelen son haberlere göre Ural dağlarına yirmi beş binden fazla köylü sürülmüştür. Sürülenlerin çok kısmı emlak ve arazileri ellerinden alınarak sefil ve perişan bırakılan köylülerdir. Sürgünler içerisinde münevverler dahi mühim bir kısmı teşkil etmektedir. Zavallı köylüler yatağından alınarak çoluğu çocuğu ile vagonlara doldurularak sürülmüşlerdir. Sürgünlerin nakli için demir yolları haftalarca meşgul olmuşlardır. Sürülenler feci bir vaziyette Şimali Rusya ormanlarında çalıştırılacaklardır” (Bildiriş, 7 Ağustos 1930) demiştir. Haberde, Rus hükümetinin köylülere uyguladığı baskı ile Rus dışı halkların verimli topraklardan çıkarılıp, yerine Rusların getirilmesine yönelik uygulamalara dikkat çekilmiştir.

Rusların baskısı sadece Türk soylu halklara yönelik değildi. Rusya topraklarında yaşayan ve özellikle bağımsızlık arzusunda olan tüm milletler Rusların baskılarına maruz kalıyordu. Rusya’da yaşayan Slav kökenli halklar da Rusların haksız uygulamalarına karşı durmuş, bunun neticesinde ise ağır şekilde cezalandırılmışlardır. *Bildiriş*, Rusların uyguladığı baskının Türk soylu halklarla sınırlı olmadığını, bu baskının Rusya’da yaşayan farklı milletlerden milyonlarca insanı ilgilendirdiğini dünyaya duyurmak maksadıyla, bu halklara uygulanan baskıları da sayfalarına taşımıştır.

Özellikle 5 yıllık plan çerçevesine hayata geçirilmeye çalışılan erzak toplama çalışmalarında, Ukrayna’da şiddetli karşı koymalar yaşanmıştır. Bu konu ile ilgili *Bildiriş*’in “Ukrayna’da köylü isyanı” (Bildiriş, 28 Ağustos 1930) başlığıyla verdiği ve *Çara* gazetesine dayandırdığı bir haberde, “*erzak istihzarı münasebetiyle Sovyet hükümeti tarafından yapılan şiddetli tazyik ve işkenceler neticesinde Ukrayna’da büyük bir köylü isyanının çıkmıştır*” denilmiştir.

Aynı konuyla ilgili *Pravda* gazetesine dayandırılarak verilen başka bir haberde ise, Ukrayna’da halktan erzak toplandığına, erzak toplanmada sorun yaşandığına, halkın erzak verme konusunda direndiğine ve Ağustosun ilk 5 günü için planlanan erzakın sadece yüzde 5’in toplanabildiğine yer verilmiştir. Haberin devamında Kolçamaklarla sağ Komünistlerin erzak planının tatbik edilmesine mani oldukları yazılmıştır (Bildiriş, 21 Ağustos 1930).

Bolşeviklerin uygulamalarına karşı Belarusya’da da benzer tepkiler verilmiş, Rusların bu tepkilere karşı tutumu ise katı olmuştur. *Bildiriş*’te “Belarusya’da köylü isyanı” (Bildiriş, 1 Ocak 1931) başlığıyla verilen bir haberde, partizan köylülerden 95 kişinin kurşuna dizildiği ve 260 kişinin sürgün edildiği, köylü isyanının hala devam ettiği belirtilmiştir. *Morning Post* gazetesine dayandırılan bu haberde, Vitebsk vilayetinin Drisk kazasında köylülerin 3 kolhozu yakarak birçok Komünisti öldürdükleri, isyanı bastırmak için Büyük Luk’tan Kızıl Ordu birliğinin getirildiği bildirilmiştir. Bütün gayretlere rağmen Bolşeviklerin bütün hafta isyanı bastıramadığı bildirilen yazıda, Minsk civarında da köylü isyanı çıktığı ve kuvvetli bir şekil aldığı yer almıştır. Haberin sonunda GPU’ dan 15 askerin öldüğü partizan köylülerden 95 kişinin kurşuna dizildiği ve 260 kişinin de sürgün edildiği ayrıca isyanın bastırılmadığı ve 2 bin kişilik köylünün hala Komünistlere mukavemet ettiği yazılmıştır.

Bildiriş’te “Belarusya’daki isyan tenkit edildi” (Bildiriş, 11 Aralık 1930) başlığıyla verilen bir haberde, bine yakın köylünün kurşuna dizildiği ve 4 bin köylünün sürüldüğü bildirilmiştir. Haberde, “*Belarusya’da çıkan köylü isyanı bastırılmış, Latviya hudut muhafızlarından öğrenildiğine göre GPU hükumete mahsul vermekten imtina eden köylüleri en ağır işkencelere maruz bırakmıştır*” denilmiştir.

Bunlar ve benzer haberle Bildiriş, sadece Rusya’da yaşayan Müslümanlarla ilgili değil, tüm Rus dışı toplumlara yapılan haksızlıkları gündeme taşımıştır. Gazete sadece haberlerle değil zaman zaman yazarlarının kaleme aldığı makalelerde de köylülerin durumunu dile getirmiştir.

Sonuç ve Analiz

Rusya tarihinin hemen her döneminde çözülmesi gereken sorunların merkezinde işçi ve köylü meseleleri yer almıştır. Geniş topraklara ve farklı halklara sahip Rus coğrafyasında özellikle köylüler meselesi bir türlü köklü bir çözüme kavuşturulamamıştır. Çözumsuzluğun nedeni kimi zaman farklı kaynaklara dayansa da asıl neden yönetsel olmuştur. İhtilaller de dâhil, iktidara gelen yönetimler köylüler ve toprak meselesini kalıcı bir çözüme kavuşturamamıştır. Giderek kanayan bir yaraya dönüşen bu mesele, ülkenin diğer alanlarında da hissedilmiştir. Çözumsuzluk başka çaresi kalmayan köylüleri direnişe itmiş ve bu durum giderek isyana dönüşmüştür. Ancak isyanın taraftar ve destek bulması, aynı zamanda yönetim üzerinde baskı oluşturmaya gerekiyordu. Bunu en önemli ayağını da basın (gazeteler oluşturmaya). Rusya’da yayınlanan gazeteler yönetim aleyhine haber ve yoruma yer veremiyordu. Ancak muhaceretin yayını Bildiriş, Türkiye’de yayınlanmanın avantajıyla

köylü isyanlarını yayımlayabiliyordu. Çeşitli yollarla dağıtımı gerçekleşen gazete, Rusya içinde ve Rusya dışında kamuoyu oluşmasına gayret gösteriyordu.

Görüldüğü üzere *Bildiriş*, Bolşeviklerin, Rusya topraklarında yaşayan halklara uyguladığı siyasi, ekonomi ve iktisadi alandaki yaptırımlarının yansımalarını haberleştirerek ve/veya makaleye dönüştürerek kamuoyunu bilgilendirmiştir. Köylü ve işçi meselelerini özellikle işleyerek haksızlığa uğrayan toplumların sesini duyurmaya çalışmıştır. *Bildiriş* gazetesi genel olarak, Azerbaycan'dan, Sovyet Rusya'sından, Kırım'dan, Kuzey Kafkasya'dan, İdil-Ural bölgesinden, Başkurdistan'dan, Kazak-Kırgız bölgesinden, Türkistan'dan, Ukrayna'dan haberlere yer vermiş, bu haberleri oluştururken Sovyetler Birliği'nde ve dış ülkelerde basılan gazete ve dergileri kaynak olarak kullanmıştır. Ayrıca *Bildiriş*'te, Sovyetler Birliği'nden, Türkistan'dan, Kazak-Kırgız vs. bölgelerden gelen haberciler vasıtasıyla oluşturulan haberler de yer almıştır.

Bildiriş, Bolşevik işgali sonrası Sovyet yönetiminin özellikle de Azerbaycan'da uygulamaya çalıştığı (milli şuuru öldürmeye yönelik) politikalara ve Rus dışı halklara uyguladığı baskılara karşı halkı bilgilendirmiş ve uyarmıştır. Yine haberler ve makaleler aracılığıyla Rusya topraklarında yaşayan diğer Türk soylu halklar ile Rus dışı milletler için de aynı maksadı gütmüştür. *Bildiriş* bu yayın politikası sayesinde aynı zamanda Azerbaycan milli mücadelesini sürekli canlı ve gündemde tutmuş, Bolşeviklerin baskıcı tutumunu dünya kamuoyuna duyurmuştur.

Bildiriş'te yer alan makaleler ve haberler dünya kamuoyu tarafından yakından takip edilmiştir. Rus yönetimi bu haberlerden duyduğu endişeyi ve rahatsızlığı sık sık dile getirmiştir. Ruslar, dünya kamuoyuna sağlanan bu haber ve bilgi akışını engellemek ve kaynakları yok etmek maksadıyla muhaceret basınına takibe almış, ilgili ülkelere, bu insanları sınır dışı etmeleri konusunda baskı yapmıştır. Bunda da kısmen başarılı olmuştur.

Bildiriş, Komünist Parti yönetimindeki Rusya hükümetinin, kendi topraklarında yaşayan özellikle Rus dışı halklara karşı baskıcı tutumunu sayfalarına taşımıştır. Böylece *Bildiriş*, hem bu halkların kendi aralarında birlik ve bütünlük oluşturmasını sağlamayı amaçlamış, hem de insanlara huzur ve refahı vaat eden komünizm felsefesinin uygulamadaki çarpıklığını dünya kamuoyuna aktarmıştır.

Bildiriş, yayınlandığı süre içerisinde konuyla ilgili onlarca haber ve makalelere yer vermiştir. Bu haber ve makalelerin büyük bir kısmını da Rusya'da, Avrupa'da ve dünyanın diğer yerlerinde yayınlanan dergi ve gazetelere dayandırarak oluşturmuştur. Yani *Bildiriş*'te yer alan bu haberlerin büyük çoğunluğu diğer yayınlar aracılığıyla da dünya duyurulmuştur. Böylece dünya devletleri, Bolşeviklerin, komünizmi hayata geçirmedeki başarısızlıklarına gün gün tanıklık etmiştir. Komünizmin, insanlara eşitlik, huzur ve refahı sağlamak bir yana, yoksulluğu, sefaleti, açlığı, acıyı ve zulmü yaşattığını gören bazı devletler bu felsefeyi tehlikeli bulmuş ve mesafeli yaklaşmıştır. Hatta başta ABD olmak üzere bazı ülkeler komünizm tehlikesinin kendi ülkelerine sıçramaması için tedbirler almışlardır.

KAYNAKÇA

- Battal-Taymas ,A.,(1988). *Kazan Türkleri*, 3. Basım, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları
- Baykara, H. (1975). *Azerbaycan İstiklal Mücadelesi Tarihi*, İstanbul, Azerbaycan Halk Yayınları.
- İnce, M. (2016). *Bolşevik Propagandasına Karşı Bir Uyarı Aracı: Bildiriş Gazetesi (1930-1931)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.

-
- Mehmetoğlu, D., (2008). “Birinci Rus Devrimi’nin Azerbaycan’ın Siyasi Yaşamına Etkileri, Etnik Çatışmalar: Dağlık Karabağ Sorunu”, *II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi*, 22-24 Ekim Bişkek / Kırgızistan, s.974.
- Nadir, D., (1999). *Rusya Türklerinin Milli Mücadele Tarihi (1905-1917)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Sadıkov, R.,(2010). Şubat Devriminden Sonra Rusya’da İktidar Mücadelesi: Ekim Devrimi’ne Giden Yol, Ankara: *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi* Cilt: 29 Sayı: 48
- Saray, M., (2014). *Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi*, 3. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Swietochowski, T., (1988). *Müslüman Cemaatten Ulusal Kimliğe Rus Azerbaycanı, 1905-1920*, Çev. Nuray Mert, İstanbul: Bağlam Yayınları
- Veliyev, A.,(2006). *Azerbaycan Siyasi Düşünce Tarihi ve Mirza Bala Mehmetzade 1898-1959*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi,

- Bildiriş**, No: 27, 5 Şubat, 1931 s.4.
- Bildiriş**, No: 37, 16 Nisan, 1931 s.2
- Bildiriş**, No: 12, 23 Ekim, 1930 s.4
- Bildiriş**, No: 1, 7 Ağustos, 1930 s.1
- Bildiriş**, No: 6, 11 Eylül, 1930 s.1
- Bildiriş**, No: 13, 30 Ekim, 1930 s.2
- Bildiriş**, No: 9, 2 Ekim, 1930 s.1
- Bildiriş**, No: 11, 16 Ekim, 1930 s.4
- Bildiriş**, No: 19, 11 Aralık, 1930 s.4
- Bildiriş**, No: 21, 25 Aralık, 1930 s.2
- Bildiriş**, No: 13, 30 Ekim, 1930 s.4
- Bildiriş**, No: 39, 30 Nisan, 1931 s.2
- Bildiriş**, No: 12, 23 Ekim, 1930 s.1
- Bildiriş**, No: 13, 30 Ekim, 1930 s.1
- Bildiriş**, No: 29, 19 Şubat, 1931 s.1
- Bildiriş**, No: 30, 26 Şubat, 1931 s.1
- Bildiriş**, No: 32, 12 Mart, 1931 s.1
- Bildiriş**, No: 4, 28 Ağustos, 1930 s.1
- Bildiriş**, No: 4, 28 Ağustos, 1930 s.4
- Bildiriş**, No: 1, 7 Ağustos, 1930 s.4
- Bildiriş**, No: 4, 28 Ağustos, 1930 s.2
- Bildiriş**, No: 3, 21 Ağustos, 1930 s.4
- Bildiriş**, No: 22, 01 Ocak, 1931 s.1

-
- Bildiriş**, No: 19, 11 Aralık, 1930 s.1
Bildiriş, No: 25, 22 Ocak, 1931 s.1
Bildiriş, No: 56, 27 Ağustos, 1931 s.1
Bildiriş, No: 2, 14 Ağustos 1930, s. 1
Bildiriş, No: 3, 21 Ağustos 1930, s. 1
Bildiriş, No: 3, 21 Ağustos 1930, s. 2
Bildiriş, No: 11, 15 Ekim 1930, s. 1
Bildiriş, No: 15, 13 Kasım 1930, s. 1